

Maritieme wapenwedloop in het nieuwe centrum van de wereld

mr. drs. C. Homan

Armex, februari 2009, p. 4

Het ziet ernaar uit dat Azië, na een onderbreking van driehonderd jaar, weer het centrum van de wereld wordt. Vooral de economische dimensie van deze verschuiving krijgt veel aandacht. Minder aandacht krijgt de militaire kant van deze ontwikkeling, zoals de maritieme opkomst van dit deel van de wereld.

De 'Stichting Themadagen Vrede en Veiligheid' van onze vereniging hield op 27 november jl. in Leiden, samen met de afdeling Leiden van de 'Studentenvereniging Internationale Betrekkingen' een seminar met als thema '**Het veranderende politieke en militaire landschap in Azië**'. Aanleiding voor dit thema vormde de opkomst van landen als India en China die de gedachte doet postvatten dat Azië na enkele eeuwen opnieuw het centrum van de wereld wordt. Verderop in dit nummer bespreken de inleiders van het seminar hun visie op deze ontwikkelingen. Zuid Azië (met India en Pakistan), China en Japan passeren de revue.

Machtsrelaties

Voorals China met zijn bevolking van 1,3 miljard personen en een grote economische groei beschikt hiermee over het potentieel voor grote veranderingen in de mondiale machtsrelaties. De Chinese economie is reeds de derde in grootte in de wereld en zal die van Japan binnen een decennium voorbijgaan. De Chinese invloed heeft zich buiten de regio niet alleen uitgebreid naar Latijns Amerika en het Midden-Oosten maar vooral naar Afrika. De handel met Afrika is sinds 2000 vervijfvoudigd tot 50 miljard dollar. Verwacht wordt dat dit getal tegen 2010 verdubbeld zal zijn. Hiermee gaat China de Verenigde Staten en Frankrijk als de grootste actoren in deze regio, voorbij.

Maar behalve op economisch gebied gaat het er ook om hoe de nieuwe grote mogendheden in dit werelddeel zich op politiek en militair gebied zullen ontwikkelen. Hierbij is een factor van belang dat Azië geen homogeen continent is, zonder spanningen en conflicten. Zo zijn China en Japan weliswaar economisch nauw met elkaar verbonden, maar kampen ze nog steeds met een onverwerkt verleden. Ook zijn de spanningen tussen de kernwapenmogendheden India en Pakistan na de terroristische aanslagen in Bombay weer opgelopen. Hun geschil inzake Kasjmir bestaat inmiddels al meer dan vijftig jaar. Ten slotte is de uitkomst van de strijd om de macht in het verder radicaliserende Pakistan onzeker. Radicale islam, modernisering, democratie en militairen vormen een explosief mengsel voor de gehele regio.

Maritieme opkomst

In Europa bestaat vooral aandacht voor de economische opkomst van Azië en in veel mindere mate voor de militaire groei. Toch valt vooral de maritieme opkomst van Azië op. Japan is zijn marine fors aan het uitbreiden. *'The Military Balance'* van 2008 meldt dat de Japanse zeestrijdkrachten onder meer 53 grote oppervlakte schepen omvatten (jagers en fregatten met kanonnen, raketten, torpedo's en dieptebommen). De Japanners wijzen op hun beurt naar de snelle opbouw van de Chinese marine, die reeds over 71 jagers en fregatten beschikt, om maar te zwijgen over de 62 Chinese onderzeeboten, waarvan Japan er maar 16 bezit. India op haar beurt ambieert met zijn 48 grote oppervlakteschepen (waaronder een vliegkampschip) en 16 onderzeeboten ook een grotere militaire rol.

De vraag die gezien de maritieme opkomst van Azië rijst is welke vooronderstellingen de Aziatische, maritieme planners hanteren over de toekomst van de wereld. Worden interstatelijke conflicten in Azië waarschijnlijk geacht? Gaat het om het beschermen van maritieme routes voor handel en grondstoffen? Of wil China een einde maken aan de Amerikaanse, maritieme dominantie in de Stille Oceaan?

De Verenigde Staten

De Verenigde Staten volgen en analyseren de maritieme opkomst van China nauwkeurig. De als objectief bekend staande Amerikaanse *'Congressional Research Service'*, publiceerde vorig jaar een rapport over de modernisering van de Chinese marine, waarin gemeld wordt dat tegen 2010 de Chinese onderzeeboot vloot ongeveer twee maal de omvang van de Amerikaanse zal hebben. De Chinese marine zal omstreeks 2015 groter zijn dan die van de Verenigde Staten. Hierbij past wel als kanttekening dat de Verenigde Staten nog steeds over veel meer geavanceerde schepen en wapensystemen beschikken en dat de Amerikaanse zeestrijdkrachten over een uitgebreide operationele ervaring beschikken.

De vraag is of de Verenigde Staten hun maritieme voorsprong op China wel prijs zullen geven. De zogenoemde *'hedge'* strategie van het Pentagon verkondigt in ieder geval dat de Verenigde Staten op militair gebied China altijd voor willen blijven. Bovendien willen vooraanstaande Amerikaanse politici de hegemonie van de Verenigde Staten weer graag herstellen. Barack Obama, verklaarde in het tijdschrift *'Foreign Affairs'*, dat 'Om het Amerikaanse leiderschap in de wereld te vernieuwen, moeten we onmiddellijk onze strijdkrachten revitaliseren'. Ook de nieuwe Minister van Buitenlandse Zaken, Hillary Clinton, verklaarde in hetzelfde tijdschrift dat zij wil dat de Verenigde Staten 'opnieuw een leidende rol' in de wereld zullen spelen, waarbij zij nadrukkelijk belooft 'de macht van de Verenigde Staten opnieuw op te bouwen'. Beide uitspraken dateren wel van voor de financiële crisis.

En Europa?

Terwijl landen als Japan, India en China dus fors in hun zeestrijdkrachten investeren, en de Verenigde Staten niet het onderspit willen delven, besteedt Europa vrijwel geen aandacht

aan de maritieme wapenwedloop in Azië en zijn Europese landen nauwelijks in staat hun marines in stand te houden. We zien in Europa zelfs een omgekeerde trend, met forse reducties in aantallen marineschepen. De 25 jagers en fregatten waar de Britse marine nog over beschikt, is nog niet de helft van het Japanse totaal!

Europa blijft echter bijzonder afhankelijk van open en veilige maritieme aan- en afvoerroutes, in het bijzonder vanuit het Midden-Oosten. Er kan dan ook een moment komen dat militaire middelen moeten worden ingezet om deze routes te beschermen om een ongestoorde aanvoer te verzekeren. Dat moment is voor Europa onlangs aangebroken. De Europese Unie heeft zes marineschepen naar Somalië gestuurd om te helpen bij de bestrijding van de piraterij in de Golf van Aden. De kaping van een supertanker in deze regio zorgde zelfs voor een tijdelijke stijging van de olieprijs.

Kortom, in de eeuw van globalisering blijven zeestrijdkrachten een belangrijke rol spelen, waarvan de maritieme ontwikkelingen in Azië duidelijk blijk geven. Waarvan akte!